«Carles I sense censura» o l’antídot contra el 'Cherry Picking’

Autor: Pep Mayolas
Data de publicació: 13-07-2022

En Pep Mayolas ens fa partícip del text llegit en l’acte de presentació del llibre «Carles I sense censura» d’En Jordi Bilbeny al Centre Cívic de La Barceloneta el passat 9 de juliol.

Hi havia una vegada un relat historiogràfic consensuat sobre la Descoberta i la Conquesta d’Amèrica. Era un relat històric defensat pràcticament sense discrepància per tot el món acadèmic, avalat per milers de documents, tots científicament autenticats pels mateixos acadèmics i pels seus predecessors. Un bon dia, però, alguns historiadors van començar a comportar-se com si trontollés el seu discurs. Com si temessin per la seva credibilitat. Com si la narració dels fets històrics de tota la vida, altament consensuada i explicada des dels llibres d’història i les càtedres universitàries tremolés i s’hagués d’ensorrar de cop. Alguns van assenyalar un culpable i llançaren al vent desqualificacions airades. D’altres varen concretar més i es van atrevir a acusar-lo de practicar el Cherry Picking, una cosa molt greu que consisteix, bàsicament, en agafar les dues úniques cireres blaves que existeixen al món i intentar fer creure al gran públic, ignorant i poca-solta, que totes les cireres són blaves. Total: que el ressentiment cru amb què certs historiadors saltaren per defensar la seva virtut científica ofesa no deixa de constituir un símptoma, un senyal clar de la magnitud de la seva tragèdia. Per cert, el culpable que van assenyalar i acusar és en aquesta taula i es diu Jordi Bilbeny.

En Jordi Bilbeny va començar sent una nosa emprenyadora —molesta, però inofensiva, d’entrada— arran d’insistir sobre la censura històrica i la catalanitat d’En Colom a finals del segle passat. Amb els anys, però, es va anar convertint en un mal de queixal seriós, a mesura que concedia entrevistes a ràdios i televisions; que recorria els Països Catalans fent conferències i participant en debats i trobades culturals. Que persistia durant setmanes omplint platea als Cinemes Girona amb els successius documentals sobre En Colom, En Sirvent o En Lleonard. A mesura que organitzava amb pocs mitjans i comptadíssims ajuts un Simposi, uns Cicles de Conferències i una Universitat d’Estiu amb una continuïtat tossuda i infal·lible que les han convertit en cites d’èxit anuals. A mesura, també, que treia d’impremta obres tan impactants com la Brevíssima relació de la destrucció de la història (El Set-ciències, 1998 / Librooks, 2014), tan sòlides com Cristòfor Colom, Príncep de Catalunya (Proa, 2006 / Librooks, 2019) o tan inexpugnables a la crítica

com Petit Manual de la Descoberta Catalana d'Amèrica (Llibres de l'Índex, 2011). I a mesura, igualment, que es feia conegut enllà de la Catalunya estricta des de la pàgina electrònica de l'INH, que en 12 anys d'existència ha aconseguit una difusió ben notable de les nostres investigacions i recerques.

L'any 2018, però, potser és el que marca un punt d'inflexió definitiu. D'entrada, perquè després d'uns anys de multitudinàries edicions de la Ruta Colombina per la ciutat de Barcelona, En Bilbeny inicia la Ruta Colombina a Cuba i els viatges a Malta, que el 2019 es van ampliar a Sicília. Però sobretot, hom té la sensació que és la sortida a la llum d'Inquisició i decadència (Librooks, 2018) la peça definitiva del trencaclosques que devia fer saltar totes les alarmes d'un món historiogràfic que ja les tenia enceses de feia temps. En vint capítols tan fascinants com colpidors, En Jordi exposa els casos d'almenys una dotzena d'autors catalans del segle XVI que es van veure forçats a traduir la seva obra al castellà, o que en van veure desaparèixer les primeres edicions, o que van morir mentre intentaven editar-les, ells o els seus descendents. Les fonts aportades no deixen lloc al dubte, perquè sovint es tracta de confessions dels mateixos autors, en els pròlegs o dedicatòries de la versió castellana que ens ha arribat.

El valor d'Inquisició i Decadència, però, no rau només en la plasmació i la denúncia del genocidi lingüístic i cultural que es va infligir a la Nació Catalana al segle XVI: conforme va llegint, el lector descobreix que està assistint a una exhibició de contundència argumental referendada amb un ventall de proves irrefutables. Proves que estan a la vista de tothom des de fa segles i que, per tant, també eren i són a l'abast de qualsevol acadèmic. I aquest és el rovell de la qüestió. Perquè hom no pot deixar de pensar: Com és que no ho han vist? O, si ho han vist, per què ningú no n'ha dit res, fins ara? Aquests interrogants no tenen una resposta satisfactòria, de moment, però no cal contestar-los per endevinar la naturalesa del profund malestar d'un sector del món acadèmic. Perquè les preguntes que es deriven de la feina d'En Bilbeny revelen o bé la solemne incompetència de tot un gremi —un fet inassumible en qualsevol camp de la ciència—, o bé una pertinença conscient i premeditada a l'engranatge de la perversitat. No és estrany, doncs, que acorralada per la veritat, la historiografia actual espeternegui i contraataqui amb virulència.

I és en aquest context que En Jordi Bilbeny ens presenta Carles I sense censura. Si amb Inquisició i Decadència resta demostrada la destrucció de la cultura catalana del Renaixement per convertir-la en la base del Siglo de Oro castellà, amb Carles I sense censura es fa palesa l'adulteració de la història política catalana en relació a l'Imperi espanyol del segle XVI. I de bell nou, és un llibre que torna a deixar en evidència els nostres esforçats acadèmics.

Així doncs, i a tall d'exemple: per a la historiografia catalana del segle XX i també per a l'actual, si Carles I va ser tan celebrat durant la seva primera estada a Barcelona i no hi va trobar resistència política, en comparança amb la viva oposició que suscità d'entrada a Castella o a València, no és perquè Catalunya identifiqués, abanderés i sentís com a propi el projecte imperial, sinó perquè les institucions catalanes transitaven pel seu moment de màxima debilitat històrica, després de la crisi del segle XV, i no tenien força per plantar cara a la figura reial com en altres èpoques. Si Carles I va ser el monarca que va convocar més vegades i amb més regularitat les Corts de Catalunya, no fou per cap simpatia de l'emperador pel sistema constitucional català, ni per cap acatament reial a les lleis del país: Carles només pensava en el subsidi, ho feia per recaptar diners per a la seva butxaca sempre escurada. I si la Nació Catalana no va patir les crisis de despoblació i d'enfonsament del sistema productiu, el col·lapse financer i la ruïna econòmica que van ofegar Castella al llarg del segle XVI, no és perquè tot l'or i la plata que arribaven d'Amèrica devien passar per les seques catalanes, com defensem des de l'Institut Nova Història, sinó perquè, en no haver tingut accés al Nou Món —reservat en exclusiva a Castella—, els catalans del Renaixement van viure com en una bombolla protectora: si bé no gaudiren dels beneficis del comerç americà, tampoc no patiren el desgast de la conquesta i la colonització, ni els processos inflacionaris originats per l'arribada massiva dels metalls americans, ni es veieren arrossegats per les fallides econòmiques de la monarquia. Vés per on, la Decadència ens va salvar!

Que tota la conurbació de ciutats mitjanes que envolten Barcelona (Vilanova, Vilafranca, Igualada, Manresa, Sabadell, Vic, Granollers, Mataró...) experimentessin un notable creixement econòmic durant el segle XVI —com demostra l'Albert Garcia i Espuche— i, de vegades, una dinamització del teixit productiu basada en una especialització geogràfica —pionera a Europa— de les diverses fases de les cadenes de valor dels oficis i protoindústries incipients, no és llegit pels historiadors catalans com una desitjable harmonització del territori, tant des del punt de vista de l'equilibri demogràfic com de la producció. Ni com un indicador sòlid de la prosperitat de Catalunya. Ni com un símptoma indiciari d'una relació comercial amb el Nou Món que potser ens ha passat per alt. No. Res d'això en absolut. Per als nostres doctors en Història Moderna, les dades revelen una inqüestionable pèrdua de pes específic de Barcelona en tots els àmbits, i un període en què la capital catalana trobà grans dificultats per fer valer la seva antiga hegemonia en cada reunió del braç reial.

La versió oficial imperant s'ha esforçat a transmetre i a consolidar la imatge, doncs, d'una Catalunya cada cop més provinciana, oblidada a les golfes de la Història: un poble que acaba l'Edat Mitjana en crisi i el Renaixement l'enxampa replegat sobre si mateix, aliè als grans canvis evolutius, resignat a anar fent la viu viu, qui dia passa any empeny, i festa

grossa si un dia cau un peix al cove. Cap projecte polític, cap complicitat amb les esferes de poder, cap voluntat d'incidir en el món: només la defensa de la paradeta. El fenomen del bandolerisme català, estudiat amb vigor i desimboltura pel món acadèmic, completa l'equació de la decadència en ser vist com el recurs desesperat, delictiu, de la Catalunya deprimida per mirar d'esgarrapar les engrunes de la prosperitat castellana quan passava de camí cap a Europa, rumb a les arques dels banquers imperials. Amb aquest quadre de desfeta emocional col·lectiva, cal considerar un miracle de dimensions estratosfèriques que Catalunya tingués esma de protagonitzar la primera —per no dir l'única— revolució industrial en sòl espanyol, i que encara avui, malgrat tots els entrebancs de viure amb un Estat en contra des de fa més de tres-cents anys, continuï sent el motor econòmic que no ha deixat de ser mai per Espanya.

Les bones notícies, però, són que aquest llibre d'En Jordi Bilbeny trenca amb tot aquest entramat de lectures gasives i de flagrants errors de diagnòstic que duem dècades empassant-nos els soferts lectors d'història catalana. És una autèntica bufetada intel·lectual a tant d'immobilisme rampant, a tant de gregarisme acadèmic, a tanta ceguesa historiogràfica.

I per als qui l'acusen de fer Cherry Picking, és a dir, d'escollir només aquelles informacions que són favorables per a la seva hipòtesi i descartar les que hi van en contra, cal dir que el mètode Bilbeny contrasta tota mena de fonts, sospesa afirmacions d'un gran ventall de veus acadèmiques autoritzades, les compara entre elles fins a deixar en evidència les que menteixen descaradament, les que falsegen sibil·linament, i les que presenten omissions interessadíssimes. Quan a la fi arribem a les nostres pròpies conclusions, ens adonem que En J. Bilbeny ha aconseguit demostrar l'existència d'un biaix manipulador i sempre fidel a un doble principi actiu, que és l'extirpació de la catalanitat i la seva substitució per la castellanitat.

Conforme anem llegint, doncs, i travessades les boires de la censura, descobrirem que la presència insistent de Carles I i de la cort imperial al regne de València que detecta En Jordi ens van configurant una capital valenciana protagonista de la història, que per força ha de ser l'hereva d'aquella capital on van residir els Reis Catòlics, aquella València cortesana que jo defensava en el llibre València, capital de les Espanyes i seu residencial dels Reis Catòlics (Llibres de l'Índex, 2016). Mica en mica s'endevina que l'atracció que exercia la ciutat del Túria havia de procedir, sobretot, de les «estructures d'estat» forjades per Isabel i Ferran. Caldria comptar-hi, d'entrada, el Palau Reial de Vivers, el més digne de ser considerat una residència règia en tota la península ibèrica. El port, baldament fos la boca del Túria per als vaixells menors, la del Xúquer a Cullera o la badia d'Alacant per a les grans flotes, en seria una altra. Bellament comunicada per mar amb les ciutats mediterrànies més importants, València allotjaria una altra infraestructura cabdal com la Casa de Contractació per anar a les Índies, receptora de tot el comerç i els metalls americans, per més que els papers adulterats la situïn a Sevilla. Una prova indirecta d'aquella Casa de Contractació —i alhora una altra infraestructura indispensable— seria l'activa Seca de València, que viu la seva millor època en temps de Carles I, fins al punt que l'encuny de moneda de plata no és superat en vitalitat i puixança per cap altre moment històric.

Res més. Acabaré recomanant-vos vivament l'adquisició i la lectura d'aquesta obra magna i, aprofitant que parlem de València, passo el testimoni a l'amic Rafel Mompó, perquè ens participi una pinzellada de les informacions precioses que ha pogut aplegar sobre la València de Carles I, i que per res del món us deixaran indiferents. Moltes gràcies.

Pep Mayolas